

Josip Stritar

ROSANA

Založba Bird Publisher, 2011

Naslov izvirnika:

Rosana

Josip Stritar

Josip Stritar 1877

Copyright © Bird Publisher, 2011

Založba:

Bird Publisher

DP, založništvo, d. o. o., Levčeva ulica 13, 1234 Mengeš

Telefon: +386 (1) 723 78 28

E-pošta: info@bird-publisher.com

www.bird-publisher.com

Urednik: Damjan Plut

Oblikovanje: Grafiza

PDF in e-knjiga narejena: junija 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32(0.034.2)

STRITAR, Josip

Rosana [Elektronski vir] / Josip Stritar. - El. knjiga. - Mengeš

: Bird Publisher, 2011

Način dostopa (URL): <http://www.bird-publisher.com/>

ISBN 978-961-279-139-1 (pdf)

ISBN 978-961-279-140-7 (mobi)

ISBN 978-961-279-141-4 (ePUB)

257254400

Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam.
Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod te e-knjige vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili.
Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

I.....	6
II.....	10
III.....	17
IV.....	20
V.....	24
VI.....	28
VII.....	31
VIII.....	33
IX.....	36
X.....	39

I

»Dober dan, oče Jelenko, kaj imate na rami?«

»Čebele!«

Mladi kmet, ki je bil dobil ta odgovor, ni si mogel kaj, da bi se ne nasmejal, dasi ni bil videti nič prav dobre volje. Mož, katerega je bil srečal in ogovoril, imel je vrečo na rami; v vreči pa menda, odkar svet stoji, ni se še videlo, da bi kdo prenašal čebele. Težko če ne je bil starega Jelenka, ki je pridno v klanec koračil, samo zato ustavil, da bi slišal kako norčavo iz njegovih ust.

Stari Jelenko je bil znan po vsi okolici za moža, ki je vedno praznične volje. Redkokdaj je spregovoril resno besedo, zato ga je vse rado imelo. Kakor sonce sije pravičnim in krivičnim, tako je stari Jelenko, vedno na potu, razveseljeval in kratkočasil ves okraj, v katerem je bil doma. Vesela ga je bila vsaka hiša, v kateri se je ustavil; kar je pustil v nji dobre volje za sabo, kratkočasnih izrekov, ugank in pripovedk, bilo je ljudem dovolj za vso mizo. Kdor ga je srečal na potu, dobil je svoj delež ter nesel ga vesel domov. Rad se mu je dal otrok malo za lase potegniti ali pa za uho, nič ga ni bolelo; možiček je vselej to robato dobrikanje osladil s kako prijetno norčavostjo.

Jelenko je bil nizke ali krepke postave, visokih pleč, med katerimi je bila nekoliko udrta, precej debela glava s podolgovatim obrazom, malo zakrivljenim nosom in širokimi usti, ki so se navadno držala na smeh. Noge je imel nekoliko zakrivljene, pa ne tako, da bi mu bil lahko kolo med nogami zatočil, kakor se je govorilo. Hrbet mu je bil sključen tako, da je bil mož skoraj grbast videti. Ne to ne ono ni poviševalo njegove lepote, pač pa je delalo, da je bil videti še krajši, nego je bil v resnici. S tem kratkim popisom telesnosti njegove pač nismo moža posebno priporočili ljubeznivim bralkam, ali on je bil zadovoljen s svojim telesom, tolikanj bolj, ker je bil že v letih, ko človeka minejo vse ničemurne misli. Dodati nam je še, da je nosil, kar so pametovali ljudje, vedno enak rjav klobuk z nenavadno širokim krajem, tako da je bil dober za dež in za sonce. Kadar je bil na potu, imel je dolgo, krepko palico v roki, zgoraj zakrivljeno, tako da je bila nekako škofovi podobna, samo da ni bila srebrna. Lesena je bila kakor druge palice, ali iz kakega lesa, tega ni nihče mogel uginiti. Mi bi skoraj sodili, da je bila iz hudolesovine; huda je bila zares, bali so se je psi in otroci, dasi jo je mož redkokdaj rabil; in trpežna je bila kakor njegov klobuk.

Oženjen ni bil Jelenko nikoli. Govorilo se je, da je bil nekdanj že čisto blizu ženitve, ali stvar se je bila razdrla, nihče ni prav vedel zakaj; sploh je bilo mnogo skrivnostnega v življenju tega čudnega, nenavadnega moža. Kmetijo je bil prepustil mlajšemu bratu, izgovorivši si samo kot, malo sobico pod streho, brez njive. Mož je zase malo potreboval, kadil ni, ne pil ne igral. Koše je plel doma in po hišah; popravljaj je ljudem razna orodja in radi so ga klicali, kadar je bilo treba pomoči bolni živini.

Na takem potu ga je bil tudi zdaj srečal mladi kmet, kakor smo videli.

»Kaj pa ti, Somrak? Kaj nosiš ti tako težkega na glavi, ker si tako potlačen? Preglavico, kaj?«

»Preglavico, preglavico, uganili ste, oče Jelenko.«

»Težka ni bila ta uganka, Jelenko je že druge razluščil.«

»Sam Bog večni vedi, kaj me je motilo, da sem se šel ženit?«

»Prav praviš, motilo; kaj te je motilo? Veš, jaz bi ti lahko povedal, prav jasno povedal, kaj te je motilo; pa nočem, nespodobno bi bilo. Zdaj te je došla pamet, vsakega dojde enkrat, ali po nava-

di prepozno; prepočasna je pamet ali pa smo mi prehitri, posebno v mladosti, ko nam je pameti najbolj potreba. Ali sem ti jaz svetoval, da se ženi?»

»Odsvetovali mi tudi niste.«

»Jaz ne prigovarjam mački, da naj pusti miši, ali pa kravi, naj ne zahaja v zelnik. Huda kri, huda kri, Somrak, to ti je naša nesreča, to je naš izvirni greh. Ali morda pa mora vse tako biti, brez tega bi ne prenašal jaz čebel v vreči in ti svoje preglavice; to je, naju bi celo ne bilo na svetu, ne drugega nikogar, in to bi bilo najboljše. Kje si bil, Somrak?»

»Tam gori na Skali pri tistem – ne vem, kako bi mu dejal, da bi ne bilo greha!«

»Kakove opravke imaš pri njem? Pa vendar ne kaj napačnega, da bi ti kaj naredil ali zagovoril, kaj? Govori se, da zna mož na črne bukve, ali si videl morda tiste črne bukve?»

»Videl, videl sem bukve, ali so pa črne, ne vem: ni mi prišlo na misel, da bi gledal, kakove so, črne ali rjave; samo to vem, da so zame črne; zapisanega me ima v njih.«

»A, tako? Potem si pa že na pravem potu.«

»Ne, nič dolga, kdo bi neki Somraku kaj posodil? Na kaj? Na tisto kolibo, ki že od starosti skupaj leze? Za drva bi bila še, suha je dovolj, za kaj drugega ne. Košček polja imam od njega v najemu. O to vam je hud človek; gorje, ako bi mu ne prinesel najemnine o dogovorjenem času, precej bi imel pečat v hiši. Ta človek nima srca, ali pa je trdo, da bi lahko kresal z njim. Zbral sem, kolikor sem mogel, vsega mi ni bilo mogoče, in napotil sem se s težkim srcem; to vam je bil pravi križev pot; Zveličarju ni bilo huje, ko je šel na Oljsko goro ali na goro Kalvarijo in je krvavi pot potil. Kako se je zadržal nad menoj! Pital me je z lenuhom, lahkoživcem in zapravljalivcem; kakor toča je padalo na mojo ubogo glavo. Sploh ima čudne misli o nas kmetih; pravi, da se nam še predobro godi, da ne vemo, kaj je pravo siromaštvo, kaj je stradanje; po mestih, pravi, so siromaki; kmet ima vsaj svojo streho in drv pozimi. Jaz ne vem, kako je po mestih. Ko sem bil pri vojaki, bil sem v mnogih mestih, ali videl sem povsod samo bogastvo.«

»Ni čudo, vojaki se sprehajajo samo po velikih ulicah in glavnih trgih, tam seveda je malo videti siromaštva. Veš, Somrak, prav vse ni prazno, kar mož govori. Torej, kako sta se razšla?»

»Slabo; ko sem ga začel prositi, če nima že usmiljenja z mano, naj ga ima vsaj z ubogimi otročiči, to so bili že celo vsi križi doli. ‚Kaj, otroke imate tudi?‘ zadere se nad mano in rdeč je bil, kakor puran v jezi; kaj je potem še rekel, tega ne morem povedati. Slednjič se zareži nad mano, naj se mu poberem izpred oči. Ni mi bilo treba dvakrat veleti; vesel sem bil, da v me ni zaščul tistega vélikega črnega psa, ki ga povsod spremlja; ta pes je sam peklenšček, nikoli nisem videl take živali; oči se mu svetijo kakor sovi ponoči.«

»Ali denarja pa ima, denarja, pravijo.«

»Bogve, od kod ga jemlje, ali ga sam dela ali mu ga pa hudobni duh prinaša. Za tisto staro podrtijo na Skali je dal toliko denarja, da bi bil lahko zanj vso našo vas kupil. In koliko je potem potrošil za popravljanje! Naredil si je grad, ki je že bolj trdnjava, kakor da bi se Turka bal. In v njem živi sam s svojim hlapcem ali kaj je? Streže mu in kuha in kaj vem, kaj še? In pa s tistim črnim psom!«

»Pravijo, da nikomur ne upa, vedel bo že zakaj. Jaz bi sodil, da mora ta mož imeti žalostne skušnje. Morebiti pa ni sam ob sebi tako hudoben, kakor se sploh govori; mogoče, da ga je svet hudobnega naredil.«

»Jaz samo toliko vem, da bi ne hotel za ves svet prenašati njegovih kosti. V cerkvi ga tudi še živa duša ni videla. Eni pravijo, da hodi v mesto k božji službi; v mesto res hodi, toda bogve po kaj. Angelci ne bodo čakali njegove duše, ko bo ležal na smrtni postelji.«

»Vidiš, Somrak, najnesrečnejši človek vendar nisi še na svetu. Če se ti tukaj slabo godi, bo se ti pa na onem svetu bolje.«

»Tisto pa zopet prav pravite; vsaj upam, da bo tam gori bolje; siromaki imamo pekel že na tem svetu; zato menim, da se nam ga ni bati na onem. Kje bi pa bila potem pravica? S tem Skalarjem bi res ne menjal. Sam Bog ve, kaj ga je prineslo v naše kraje in od kod je prišel. Nič dobrega nam ni prinesel; odkar je on tukaj, tri leta bo v jeseni, nam je vsako leto toča pobila.«

»Torej meniš, da jo sam dela?«

»Tistega ravno ne pravim. V šoli se nam je pravilo, da se toča sama dela, razumel nisem, kako: duhovniki nas pa uče, da je toča božja kazen, torej bi jo moral Bog sam delati, kar se mi pa zopet čudno zdi. Ali to pa tudi ni samo ob sebi, da, kakor pravijo, ves božji dan v tistih knjigah tiči. Tudi po gozdu se časi sprehaja z bukvami v roki in čudno sam s sabo mrmra.«

»Ali so tiste bukve črne?«

»Tistega ne vem; ali pisane so v takem jeziku, da nihče ne more uganiti, v katerem.«

»Ali si jih sam videl?«

»Jaz ne, Adamov France, ki je bil v mestu v latinskih šolah, jih je bil našel enkrat, ko jih je bil Skalar na kamnu pozabil. Pogledal je bil vanje ali razumel ni nič.«

»To bi ne bilo še nič posebnega; Adamov Franc ni daleč prišel s svojo učenostjo, do pete, káli.«

»Kaj pa tisto, kar pripovedujejo, da ima neko skrivno shrambo, v katero živa duša ne sme, vso polno čudnih steklenih posod, kakor jih ni nikjer videti v pošteni krščanski hiši. V tisti shrambi tiči po več ur na dan, preceja, zliva in prekuhuje neke tekočine in druge stvari; ogenj, pri katerem kuha, ni navaden ogenj; zdaj ima višnjev plamen, zdaj rumen, zdaj rdeč, to mora biti pravi peklenški ogenj, tudi diši tako čudno! Kaj mislite, kaj kuha ta človek? Jaz pravim, da zlato ali pa kake strupove, kaj menite, Jelenko?«

»Jaz nič ne menim, ker ga nisem videl, kaj dela. Morebiti je pa kak učenjak, ki napravlja zdravila.«

»Podobno ni, da bi kaj dobrega vršil tako hudoben človek. Veste, jaz pa menim, da je kak hudodelnik; bogve kaj je storil, potem je pa pobegnil in priklatil se v naše kraje, ali jim je pa celo iz ječe ušel. Čudno se mi zdi, da ga naša deželska gosposka tako v miru pusti. Pa naj ima ubogi kmet kje v hosti gredico tobaka, če je še tako skrit, precej ga izvohajo – pa plačaj ali pa kravo iz hleva!«

»Hudoben človek, praviš, da je Skalar; ali si pa že slišal, da je, odkar je tukaj, komu kaj žalega storil?«

»Tega ne; nič se mu ne more očitati, delavce dobro plačuje, jaz sam sem mu že delal na polju, dovolj jedi je bilo in pijače, Skalar nikomur dolžan ne ostane; škoda samo, da si je prihranil tako malo polja, lep zaslužek bi bil pri njem in ne težak. Rokodelci, ki delajo zanj, ne morejo ga prehvaliti, to gre iz roke v roko, samo da je delo dobro in pa o pravem času gotovo. O tako neumen ni, da bi tod po okraju kaj hudobnega počenjal; saj tudi tat ne krade po vasi, v kateri prebiva; še lisica, pravijo, da ne lovi kokoši blizu po okolici, zato je tudi lisica.«

»Torej je dobro imeti tatu in lisico blizu, ne samo, da sama ne kradeta, če sta pametna, še drugih ne pustita blizu, da nanju ne leti sum, če se kaj zgodi. Zato se nam tudi Skalarja ni bati, tega hudobnega človeka. Nič te naj ne skrbi, kar si mu dolžan ostal. Le mirno pojdi domov, Somrak, težko te morebiti čakajo žena in otroci. Glej, sonce je zašlo; tudi meni bo dobro stopati, da pridem pred mrakom domov.«

Tako sta se razšla Jlenko in Somrak, vsak na svojo stran. Jlenko ni bil že dolgo časa z nikomer toliko resnega govoril kakor zdaj s Somrakom; starček je imel dobro srce, smilil se mu je ubogi Somrak, ki so ga težile navadne gospodarske skrbi. Morebiti bi bil Jlenko, ki je poznal kraj in ljudi kakor malokdo, vedel več pripovedovati o Skalarju, ali poslušal je rajši, bodisi da ga je mikalo slišati, kar se govori o tem čudnem, skrivnostnem človeku po okraju, ali je pa hotel Somraku dati priliko, da si z razgovorom olajša srce.